

F

Àlbum de fotos
Tripulacions de guerra

Tal com passa amb els vaixells mercants, o millor, amb totes les embarcacions, siguin del tipus que siguin, els vaixells de guerra també són màquines mortes i inútils sense els homes que les fan funcionar. En la Marina de guerra es dona una simbiosi home-màquina que difícilment es pot trobar en altres llocs. Les tripulacions dels vaixells de guerra fan, però, una doble funció. Per una banda donen vida al vaixell com a vehicle; per l'altra li donen vida com a arma, com a element ofensiu o defensiu, amb capacitat destructiva o intimidatòria.

Els homes (i des de fa uns quants anys també les dones) que tripulen els vaixells de guerra tenen, per tant, un caràcter especial. Siguin professionals, soldats de lleva o reclutats pel servei militar, la seva vida va lligada a una missió especial que porta el poder d'un Estat allà on el vaixell es desplaça. A la disciplina natural a bord s'hi suma una estructura militar imprescindible per a la funcionalitat de la naus, i una vida de perill suplementari.

Un paral·lelisme entre els marins mercants i els de guerra, entre molts altres, és que generalment queden eclipsats per la màquina i poques vegades són protagonistes de les fotografies. El vaixell crida l'atenció del fotògraf, però els homes que el doten queden relegats al paper de mer complement. Malgrat això, capbussant-nos en el patrimoni fotogràfic conservat pel Museu Marítim de Barcelona, hi trobem alguns documents que ens parlen d'aquests homes, de forma individual o com a grup, de la seva feina, de les seves experiències i dels simbolismes que els envolten. La següent selecció us proposa una varietat de document que transmeti també una varietat d'idees. La manca de valors estètics, en general, queda suplida pel seu valor documental i testimonial. En un cas, fins i tot es tracta d'un retrat de marins que, paradoxalment, no mostra cap ésser viu, sinó una pedra. Es tracta d'un memorial que té el valor simbòlic de representar tots aquells que han mort a la mar sense deixar cap rastre. Com diu una cançó de la Marina de guerra alemanya, "sobre la tomba del marí no hi creix cap rosa". En aquest cas, la foto retrata l'absència, mentre que la resta de documents presenten els rostres i els uniformes dels homes de la Marina de guerra.

1329N

1611F

5882f

Àlbum de fotos
Tripulacions de guerra

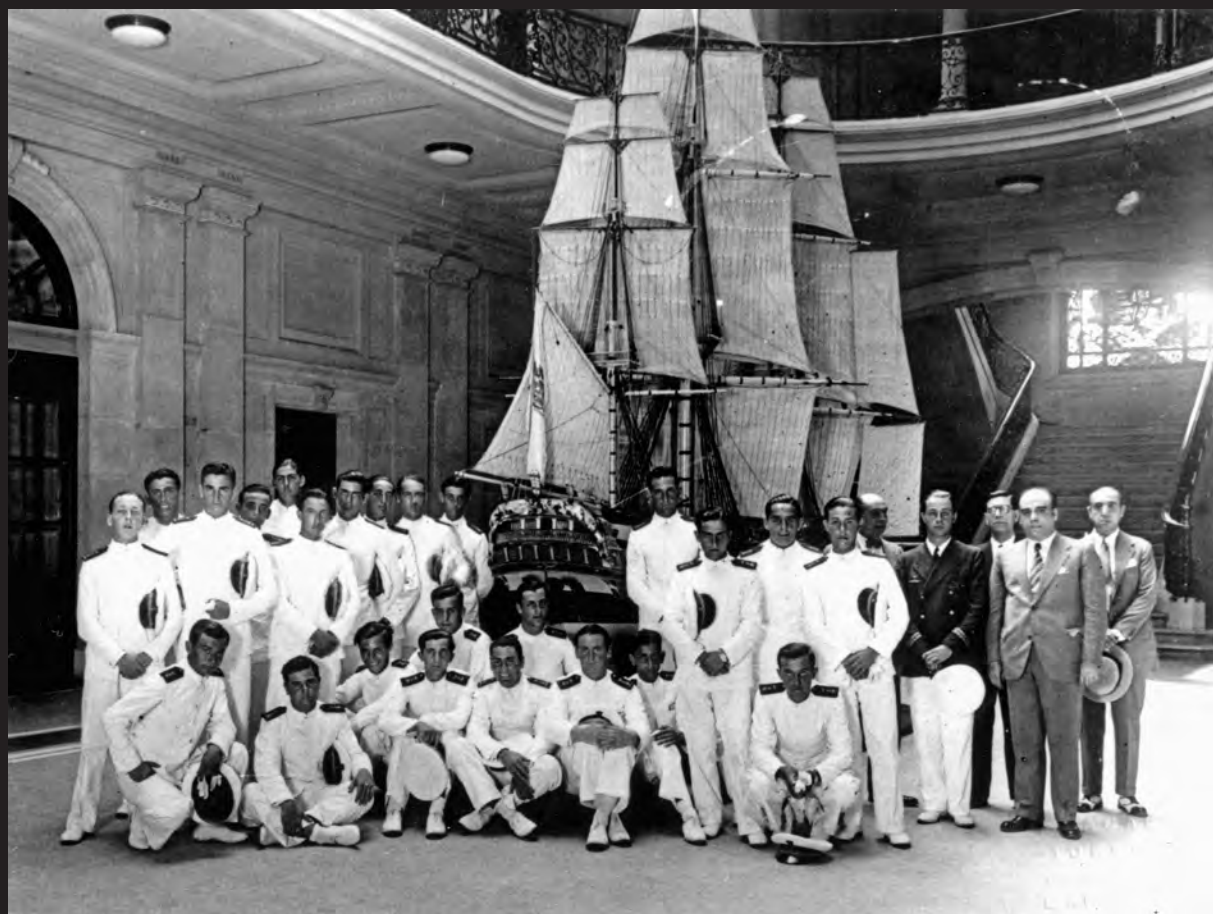
13012F

A black and white photograph of a large, rectangular stone monument dedicated to the crew members of the USS Arizona. The monument is topped with a bronze sculpture of three interlocking rings. A wreath of white flowers is placed at its base. The names of the crew members are inscribed on the right side of the monument.

HENRY LLOYD J. - USN
BILLY W. LOTT - USN
JAMES M.M. CALL - USN
CHARLES M.M. CAULEY - USN
JULIAN A. MILLER - USN
CHARLES L. MCNECK - USN
STEVEN P. MITCHELL - USN
DAVID E. MORRIS - USMC
JOHN T. MULLIN - USN
LEROY V. PEASE - USN
JOE F. PERDUE - USN
RICHARD D. REYNOLDS - USN
BRIAN C. RYAN - USN
MICHAEL R. SUTTER - USN
WILLIAM E. THOMAS - USN
ALBERT A. SIMS - USN
LESLIE L. SPILLER - USN
RONALD STUDDART - USN
WILLIAM D. STATEN - USN
JOHN STANN - USN
THOMAS - USN
WILLIAMSON - USN
WILLIAMS - USN
WHITE - USN

24458F

24501N

28498F

1329N

Condecoracions militars de la Marina

Autor desconegut, 1898 (aprox.)

Des de molt antic es va voler premiar les persones que destacaven pel valor, les actuacions militars, l'esforç i l'abnegació al servei. A Espanya, els fets d'armes es van recompensar amb l'ingrés als antics ordes militars, dels quals n'han perdurat els de Calatrava, Santiago, Alcántara i Montesa, que posteriorment van ser només distincions honorífiques. Al segle XVIII, els oficials de Marina havien de demostrar la *hidalguía* dels quatre avis i vuit anys de servei per assolir plaça de Cavaller de la Guàrdia Marina. Els Borbons van establir el costum de concedir medalles de mèrit, però només a la fi del segle XVIII van poder ostentar-les sobre el pit, penjades d'una cinta. Felip V va reorganitzar l'Armada i va veure la conveniència de concedir medalles personals d'or o plata i distincions col·lectives. El segle XIX portarà la novetat dels escuts de distinció brodats a la màniga. Les medalles i condecoracions atorgades abans del segle XX no van gaudir normalment d'uniformitat i tenien dimensions dispars segons l'orfebre que les confeccionés. La imatge correspon al capità de navili Luis Cadarso, que va morir el 1898 comandant el vaixell *Reina Cristina* a la badia de Cavite.

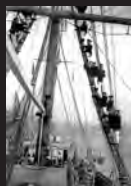

1611F

Processó marítima de la Mare de Déu del Carme

RAMÍREZ, 1949

Entre totes les advocacions a la Mare de Déu, la del Carme és la que té més protagonisme, pel seu paper protector de la comunitat marítima, conseqüència sens dubte de la influència exercida pels religiosos carmelites. Aquesta devoció es va propagar pels llocs on els carmelites es van establir, principalment a Europa i Amèrica. Cadis era el primer port espanyol en els segles XVII i XVIII i els carmelites hi van arribar buscant un lloc on establir-se. La fundació del convent carmelità el 1680 i el trasllat a l'Illa de Lleó (avui, San Fernando) de la Capitania General i de la Companyia de Guàrdies Marines, amb tota la Prefectura Militar de l'Armada, el 1769, i l'establiment del primer Departament Marítim, van fer que es propagués la devoció a la Mare de Déu del Carme i que comencés a ser marinera. De l'"Illa" va passar la devoció als vaixells i d'aquests als diferents ports del litoral espanyol, i aquesta advocació es generalitzà a tota la península i a ultramar. Fou proclamada patrona oficial de la marina espanyola per un decret del 19 d'abril de 1901 i es fixà per al 16 de juliol el dia de la festivitat.

5882F

Aprenent a ser marins

Autor desconegut, 1940 (aprox.)

La imatge mostra el vaixell escola *Baleares* al port de Barcelona. Aquest bergantí goleta, construït a Palma el 1918 i que va tenir com a primer nom *Sant Mus*, va ser considerat durant molts anys el veler mercant espanyol més gran. El seu últim propietari, Félix Escalas, que va ser president del port de Barcelona, el va donar a l'Armada, que el va destinar a vaixell escola de Fletxes Navals (secció juvenil de les Falanges del Mar) després de fer-hi importants treballs de condicionament. Els Fletxes Navals es dividien en *Cachorros* (6 a 9 anys), *Escultas* (de 10 a 13 anys) i *Vanguardistas* (de 14 a 17 anys). Entre les seves activitats diàries hi havia les maniobres de vela, rem, pilotatge i navegació, salvament, etc., i vivien en un règim gairebé militar, amb formacions, guàrdies, revistes i actes solemnes. Podien accedir mitjançant exàmens a les categories de Mariner, Patró i Contramestre. L'uniforme reglamentari era semblant al de la Marina de guerra i l'objectiu final era que els alumnes entressin després a l'Armada com a suboficials. A mitjan dels anys 60, aquest vaixell escola, ja en desús, es va utilitzar com a ferralla de farciment al Moll Adossat, que s'estava construint.

13012F

Desfilada de tropes de Marina en el marc del Saló Nàutic de Barcelona

Autor desconegut
1960-1970 (aprox.)

Des de la seva primera edició l'any 1963 (quan el va inaugurar l'almirall Pedro Antúnez), l'Armada espanyola hi ha participat tots els anys, amb un estand propi o amb activitats concretes com ara el tradicional bateig de mar, primera experiència marinera adreçada sobretot a escolars que va començar l'any 1980. De fet, durant els anys del franquisme, la Marina de guerra era present en totes les activitats marítimes, fossin militars, comercials o de lleure. A la fotografia s'hi veu, desfilant pel passeig de Maria Cristina durant la Fira de Barcelona, una part de la dotació del creuer *Canarias*, vaixell insígnia de l'Armada franquista. Per la seva actuació a la costa catalana durant la guerra havia deixat un trist record. Segurament és per això que el projecte de preservar el vaixell i conservar-lo adscrit al Museu Marítim de Barcelona no va reeixir. Cal recordar que una part important de la tripulació estava formada per mariners que feien el servei militar obligatori.

13331N

Accidents a la marina de guerra

Autor desconegut, 1978 (aprox.)

No sempre la mort dels militars està causada per les guerres. En temps de pau també sol haver-hi desastres, com la tragèdia ocorreguda al port de Barcelona el 17 de gener de 1977, en la qual 49 *marines* de la sisena flota dels Estats Units van perdre la vida quan, de matinada, tornaven als vaixells *USS Guam* i *USS Trenton*. La llanxa model LCM-6, coneguda popularment com "llanxa de la llibertat", que sortia a gran velocitat del moll de Drassanes on havia recollit els últims *marines*, en sobrepassar l'extrem del moll de Barcelona, va xocar frontalment amb el vaixell de càrrega mercant espanyol *Urlea*, que es dirigia a la dàrsena d'atracada de la Barceloneta. L'envestida va ser tan forta que la llanxa va bolcar i els més de 130 tripulants van caure a l'aigua. Els pescadors de bolig van ser els primers a auxiliar els *marines*. Arran d'aquesta penosa tragèdia, el consolat dels Estats Units aixecà l'any següent al passeig del moll de Barcelona un monòlit de l'escultor Gabriel Alabert amb el nom de totes les víctimes. Fa uns anys, quan es remodelà el moll de Barcelona, el monòlit es traslladà al Portal de la Pau, a prop d'on la sisena flota situava una plataforma de desembarcament.

24458F

Visites de cortesia

SEGARRA I TORRENTS, 1930 (aprox.)

Barcelona ha rebut tradicionalment la visita de vaixells escola. Es tracta generalment de velers que fan la funció d'escola per als guàrdies marins de diverses marines de guerra, en viatge de formació. És una tradició que els aspirants a oficials s'embarquin en un creuer llarg, generalment una volta al món, i visitin diferents ports. Sovint, els vaixells escola poden, a la vegada, ser visitats pels ciutadans. Un cop a port, els guàrdies marins realitzen actes protocol·laris i formatius. La visita a les escoles de nàutica i als museus marítims locals formen part del programa per raons òbvies. A Barcelona, tant l'edifici de l'Escola de Nàutica, que presideix el Pla del Palau des de 1932, com les Drassanes Reials, amb el Museu Marítim des de la seva inauguració l'any 1941, han estat visites obligades, i encara ho són. A la foto s'hi pot veure un grup d'oficials no identificats visitant l'Escola de Nàutica de Barcelona, davant del model de navili conegut com *San Carlos*. El tercer personatge vestit de civil situat a l'esquerra és Francesc Condeminas, director de l'Institut Nàutic de la Mediterrània (1932-1936), del Museu Marítim de Catalunya (1936-1929) i del Museu Marítim de Barcelona (de 1939 fins a 1952).

24501N

El caporal de mar Esteban Fradera

Autor desconegut, 1865 (aprox.)

Durant el regnat d'Isabel II, el Govern espanyol va enviar una esquadra al Pacífic per un conflicte diplomàtic amb el Perú, que es va tancar amb el Tractat Vivanco-Pareja. Però l'animadversió i les friccions entre l'antiga metròpoli i les repúbliques sud-americanes continuaren. El febrer de 1865, la fragata *Resolución* va visitar el port d'El Callao en una mena de visita de reconciliació. Però l'atmosfera estava encara molt carregada i, en una manifestació antiespanyola, alguns mariners que havien rebut permís per baixar a terra van ser agredits. Un d'ells, l'home de la foto, era el caporal de mar Esteve Fradera Bohigas, natural de Malgrat de Mar. La versió oficial és que, davant dels insults, va reaccionar "per defensar l'honor d'Espanya" i amb la seva navalla va matar tres agressors i en va ferir alguns més, fins que, ferit també (amb un ull penjant), va ser mort per la turba. La tensió va desembocar en el bombardeig del port d'El Callao per part de la fragata *Numancia*, sota el comandament de Casto Méndez-Núñez, el 2 de maig de 1866. Des de llavors, l'Armada espanyola posa el nom de *Cabo Fradera* a un dels seus vaixells. Actualment el porta la patrullera *P201*.

28498F

Tripulació del cuirassat britànic *HMS Malaya*

Autor desconegut
1910-1920 (aprox.)

En un vaixell, màquina i tripulació formen un tot; però en els vaixells de guerra, a més a més, s'hi crea un esperit de pertinença i de comunitat difícil d'explicar. Tots els homes, del comandant al darrer marmitó, s'han de fondre en un únic equip preparat per al combat. A causa de les guàrdies i els serveis permanents, resulta molt difícil que tota la tripulació coincideixi, i una d'aquestes escasses ocasions és un retrat col·lectiu com el que mostra la foto. La tripulació, amb els comandaments a primera fila, forma a coberta cobrint les torres d'artilleria i el pal i creant una bonica imatge d'unitat. Hi podem veure la major part de la tripulació del *HMS Malaya*, un cuirassat de la Royal Navy, de la classe *Elisabeth*, avarat al març de 1915. Durant la Gran Guerra va participar a la Batalla de Jutlàndia el 31 de maig de 1916. També serví a la Segona Guerra Mundial, fent d'escorta de combois com a membre de la Força H, amb base a Gibraltar. Fou impactat per un torpede l'any 1941 i remolcat a Nova York per ser reparat. Va tornar a escortar combois a l'Atlàntic centre i sud, i encara va participar al desembarcament de Normandia. Fou desballestat l'any 1948.